

Икономика - Теория на международната търговия

Публикувано от Simonsita на 27.02.2010

ТЕМА №20

Международна търговия. Необходимост и предпоставки на международната търговия.
Международна цена и определяне на обемите на износа и вноса. Търговска политика и нейните форми: свободна търговия и протекционизъм.

Теория на международната търговия

Теорията за международна търговия гласи – международната търговия е съвкупност от търговки, платежни, транспортни и други икономически отношения между отделните държави, насочени към обмяна на стоки, услуги, материални и нематериални блага. Международната търговия може да бъде световна - когато обхваща всички държави на планетата и международна - когато обхваща определен кръг от държави, обединени от политически, икономически, търговски или други договорености. Една от главните предпоставки за възникването на международна търговия е разделението на труда. Защо? Защото разделението на труда предизвиква излишъци в производството на стоки в определени държави, от които стоки се нуждаят народите на други държави, където се наблюдава техният дефицит. Така с времето се създава търговия между двата субекта. Това е основната причина за възникване на международна търговия, но съществуват и други, най-важните от които са:

- **оскъдността и различието на ресурсите** - всяка държава разполага със специфични за нея ресурси - материални, природни, трудови и други. На тази база се извършва специализацията на националното производство. Обаче, в един момент се появява еднородност на предлаганите на пазара продукти и за да се избегне това се стартира обмен на стоки между държавите с различни ресурси, което води до разнообразие на предлаганите стоки.

- **вкусите и предпочитанията на потребителите** - и тъй като потребителят е БОГ, важно е да се знае какво точно иска той. Тоест прибягва се до анализиране на потребителското търсене и ако този анализ е направен добре движението на стоки и услуги от една държава в друга дава положителен резултат.

Докато се стигне до съвременната теория за международна търговия трябва да се мине през различните разбирания за нея през вековете.

В началото са били меркантилистите. Тяхното разбиране за международна търговия е било свързано само и единствено с външнотърговската експанзия и естествено златото. Според тях производството не е носител на богатство, а единствено обмяната и вноса на благородни метали и злато, което е и предпоставка за обществено богатство. Меркантилистите са смятали, че в никоя страна не може да се купи по-евтино и да се продаде по-скъпо в друга, ако страните са на еднакво икономическо развитие. Меркантилистите се изместват от класиците и техния най-виден представител Адам Смит, според който външнотърговският обмен е единствената предпоставка, с която държавата може да спечели. Неговият модел на международна търговия е доста опростен, Търговският обмен се основава на натуралната размяна, парите не са посредник в обръщението и цената на стоките се изразява в количеството стоки, с които могат да бъдат разменени. В труда си 'Богатството на народите' Смит извежда тезата за разделението на труда като основна движеща сила на международната търговия. Той е на мнение, че държавата по никакъв начин не би следвало да се намесва в икономиката и свободната търговия, която би следвало да носи изгода на всяка една от търгуващите страни. Абсолютните предимства. Теорията за абсолютните предимства на държавите се основава на труда, като единствен фактор за производство. Според тази теория ако дадена държава може да произведе по-голямо количество стоки с единица труд от друга държава, произвеждат същото количество стока, но с повече труд, то първата има абсолютно предимство пред втората в производството на същата тази стока. Тогава, казва Смит, държавите трябва да се специализират в производството на стоки и услуги за които имат абсолютни предимства пред останалите държави, а международната търговия трябва да се основава на размяната на тези стоки. Като следствие от теорията за абсолютните предимства имаме държави, които изнасят стоки, за които имат абсолютни предимства и внасят такива, за които нямат или разширяване на световното производство.

Недостатъкът в теорията на Смит е това, че той не отчита факта, че съществуват държави, които не притежават абсолютни предимства в производството на каквито и да било стоки. Така тези страни остават изолирани от международната търговия и вероятно тънат в "нищета". Дейвид Рикардо вижда този недостатък на Смит и създава теорията за сравнителните предимства на държавите, която гласи, че дадена държава, не притежаваща абсолютни предимства в производството на определени стоки, трябва да

започне да произвежда стоки, за които изразходва значително по-малко количество труд и разходи, отколкото други, за които са необходими повече. По този начин тези държави могат да се включат в международната търговия и чрез внос да си осигуряват блага, които да имат високи алтернативни разходи.

Не е необходимо съществуването на абсолютни предимства и това може да се докаже по два начина:

1. Една страна има сравнително предимство пред друга, когато в производството на една стока постига по-голяма ефективност или поне по-малка неефективност;
2. Използва се концепцията за алтернативните разходи, за алтернативната цена. Ако те са по-ниски, то налице е сравнителното предимство на държавата.

Изгодата от сравнителните предимства на държавите е следната -ако имаме две страни с различни алтернативни разходи в производството на дадена стока, то всяка от страните се специализира да произвежда стоката, за която алтернативните разходи са по-ниски. Чрез прехвърляне на ресурси и специализация в производството на стоката с по-ниски алтернативни разходи се увеличава общото производство, чрез търговия - общото потребление, а оттук и жизнения стандарт на народа на страната.

Естествено и теорията за относителните предимства си има своите недостатъци. Един от тях е този, че дадена държава може да има относително предимство в производството на определена стока, но друга държава може да има абсолютно и относително предимство в производството на друга стока. Тогава начините за обмен на стоки между държавите се променят, защото едната винаги остава 'по-силна'.

Съществуват и ограничителни условия за съществуването на сравнителните предимства - двете търгуващи стопанства да са стоково-парични, потенциалната икономическа структура да е еднаква, а съотношението на производителността в отделните отрасли на стопанствата да е различна.

Критиката към класическата теория за сравнителните предимства е насочена главно към тези условия, защото те са неизпълними практически. Едно от тези условия е отчитането на труда като единствен производствен фактор, без обаче да се взимат предвид промените в производителността на труда. Така моделът става напълно статичен. Друг естествен фактор, заради който труда не може да се приеме за единствен измерител на стоките е това, че той не е хомогенен, а качествено различен. Моделите на Смит и Рикардо са двупродуктови и двусекторни, тоест изключително ограничени. Пропуснато е да се вземат в предвид потребителските вкусове и предпочитания, както и потребителското търсене. Недостатъците в техните възгледи са:

1. като фактор на производството и търговията се взема под внимание само труда и неговото отражение върху външнотърговската дейност;
2. трудът е разглеждан като хомогенен фактор, който неутрализира влиянието на други групи фактори които влияят върху износа и вноса;
3. допускат абсолютна мобилност на труда между различните производства и силна приспособимост към техните потребности, което е почти невъзможно или поне много трудно осъществимо;
4. не отразяват влиянието на националната парична единица, валутните курсове и възможностите на вноса и износа.

ТЪРГОВСКА ПОЛИТИКА

Търговската политика на Общността до голяма степен произтича от споразуменията, сключени в рамките на Световната търговска организация (СТО). Фундаментът на общата търговска политика са общите митнически тарифи за трети държави. Освен общите правила за внос и износ, общата търговска политика обхваща също и анти-дъмпингови правила и защитни мерки, мерки срещу субсидиран внос или незаконни търговски практики, както и количествени ограничения и търговски забрани, касаещи външната политика (ембарго и санкции). Общността сключи множество търговски споразумения с трети страни. Някои от тях обхващат всички аспекти на търговските отношения, други само някои продукти или групи продукти. Споразуменията също така варират значително по отношение на обхвата на предоставените концесии. Според Общата система от преференции Европейският съюз дава търговски преференции за износ от развиващи се страни. Помощта за развитие на ниво Общност е допълнение към схемите за помощи на държавите-членки. Посредством структурите за търговия и сътрудничество, акцентирани върху намаляване на бедността и реформа на социалните и икономическите структури, се предоставя помощ на голям брой развиващи се страни.

СВОБОДНА РАЗМЯНА И ПРОТЕКЦИОНИЗЪМ

Първите опити за налагане на ограничения, които да облагодетелстват част от "играчите" за сметка на други, датират от самото възникване на търговията. Мотивите за прилагане на протекционистична политика винаги са били едни и същи - защита на вътрешния пазар от чуждестранни конкуренти. Обичайно в икономическата теория протекционизмът се разглежда като ограничителна политика спрямо стоковата размяна. Паскал Сален разширява това разбиране като разглежда влиянието на протекционизма върху факторите за производство и производителността.

По своята същност протекционизмът създава благоприятни условия за определени производители или сектори, като ограничава конкуренцията на националния пазар. Другият непосредствен ефект обаче е по посока на повишаване цените на вътрешния пазар, което увеличава разходите за потребителите. Тоест най-общият поглед върху протекционизма показва, че това е политика на субсидиране от страна на държавата на определени пазарни участници за сметка на всички потребители. В основата на тази политика е разбирането, че държавата "знае, може и трябва" да определя приоритетни отрасли, които да бъдат третирани преференциално. На практика по този начин правителството изземва функции на пазара, като нарушава естественото разпределение на ресурсите и преразпределя. В резултат на протекционизма, цените на националния пазар се отклоняват от международните, настъпва промяна и в относителните цени (високите мита за определени стоки променят вътрешните разменни съотношения), разпределението на ресурсите се отклонява от най-продуктивното, което ограничава специализацията и икономическото развитие. Във своята оценка за протекционизма

Фредерик Бастиа казва, че това е политика, която води до една печалба (за определени производители) и две загуби (за останалите производители и за потребителите). Още Адам Смит в своята книга "Вогатството на надиите" защитава разбирането, че свободната търговия води до специализация и увеличава благосъстоянието.

Съвременната икономическа действителност предлага различни примери на протекционистични мерки. ЕС е пословичен с митническите си ограничения за така наречените "чувствителни стоки" селскостопански, въглища и стомана, и други. Основна причина за възприемането на протекционистична политика е натискът на определени обществени групи, които настояват за специално третиране, и придобивайки достатъчно политическо влияние, са в състояние да договорят специални индивидуални условия. Икономическата логика показва, че винаги това специално третиране е за сметка на други производители или на обществото като цяло. Друг възможен мотив за протекционистична политика са решения на правителството, които целят насърчаване растежа на икономиката, като се определят "приоритетни" сектори, защото те "са в състояние да помогнат за благосъстоянието на обществото като цяло". Цялостната концепция за намеса на държавата в икономиката има протекционистичен характер за част от пазарните участници, като "цената" е преразпределение на ресурси и намаляване на стимулите за другите "играчи".

Сален описва механизма на функциониране на протекционизма, като използва елементарни примери и причинно-следствени връзки, което спомага за доброто разбиране същността на тази политика. По-долните редове са основани на най-илюстративните текстове от "Свободна размяна и протекционизъм"

Ефекти на протекционистичната политика.

Протекционизмът представлява съвкупност от мерки, чиято цел е ограничаване или забраняване на вноса в дадена страна. По този начин определени производители на вътрешния пазар се поставят чрез правителствени мерки в условия на ограничена конкуренция спрямо чуждестранни доставчици. Най-използваните инструменти за въвеждане на протекционистични мерки са:

- Мита или тарифни ограничения. Те представляват специфичен данък върху вноса на стоки. Митата могат да бъдат *ad valorem*, когато се изчисляват като процент от стойността на вносната стока, или специфични, когато представляват фиксирана сума за дадена физическа единица (килограм, метър и други).

- Количествени ограничения по вноса - квоти. Чрез този инструмент се ограничава вноса на определени стоки до количествата, фиксирани в квотата за даден период от време.
- Административни мерки. Въвеждат се изисквания за удовлетворяване на разрешителни и регистрационни режими, или, в определени случаи, възбрана за внос на дадени стоки. Мотивите за използване на административни ограничения по вноса могат да бъдат от най-различно естество - изисквания за изпълнение на технически и здравни изисквания, норми за безопасност, и др. При използването на такива мерки може да се говори за протекционизъм, ако изпълнението на тези норми води до отклонение на вносната от международната цена на дадена стока.

Протекционистични ефекти и ефекти на паричната политика

На практика е невъзможно едновременно да бъдат защитавани всички производители в дадена страна, защото преференциалното третиране на част от пазарните участници винаги е за сметка на останалите.

Протекционистичната политика води до повишаване на относителната цена на дадена стока спрямо всички останали и, тъй като не е възможно едновременното нарастване на всички относителни цени {ако относителната цена на виното спрямо пшеницата нараства, то относителната цена на пшеницата спрямо виното намалява}, не е възможно да бъдат въведени протекционистични мерки за всички стоки в една икономика.

Протекционизмът като политика облагодетелства определени производители за сметка на останалите производители и на всички потребители. При това положение е логически грешно да се претендира, че протекционизмът защитава "националното производство". На практика е невъзможно едновременно да бъдат защитавани всички производители в дадена страна, защото преференциалното третиране на част от пазарните участници винаги е за сметка на останалите.